

महाराष्ट्र विधानसभा

दिवसाच्या कामकाजाचा क्रम

बुधवार, दिनांक १३ डिसेंबर, २०२३

(सकाळी ०९.३० ते १०.४५ वाजेपर्यंत)

लक्षवेधी सूचना (म.वि.स. नियम १०५ अन्वये) :

- (१) सर्वश्री. महेश लांडगे, सुनिल प्रभू, श्रीमती अश्विनी जगताप, श्री.दिलीप मोहिते-पाटील, वि.स.स. तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे मुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"इंद्रायणी नदी सुधार प्रकल्प श्रीक्षेत्र देहू आणि श्रीक्षेत्र आळंदीला जोडणारी पवित्र इंद्रायणी नदी सुधार प्रकल्पासाठी पुढाकार घेतला असणे, राज्य आणि केंद्र सरकारकडे पाठपुरावा करित असणे, पिंगरी-चिंचवड महानगरपालिका प्रशासन, केंद्र व राज्य सरकारच्या माध्यमातून 'नमामी गंगा' प्रकल्पाच्या धर्तीवर 'नमामी इंद्रायणी' हा नदी सुधार प्रकल्प हाती घेण्यात येणार असून पिंगरी-चिंचवडच्या जीवनवाहिनी असलेल्या पवना, इंद्रायणी आणि मुठा नद्यांची अवस्था अत्यंत दयनीय झाली असणे, इंद्रायणी नदीबाबत राज्यातील वारकऱ्यांमध्ये श्रद्धा असून लाखो भाविक देहू आणि आळंदीत प्रतिवर्षी येत असणे, मात्र, पवित्र इंद्रायणी नदीची अवस्था पाहून त्यांना दुःख होत असणे, जलसृष्टी नष्ट झाली असून, पर्यावरण प्रेमींमधून संताप व्यक्त होत असणे, तसेच, पिंगरी-चिंचवड शहराला पाणी पुरवठा करणाऱ्या पवना नदीच्या प्रदूषणाचा प्रश्नही अत्यंत ज्वलंत असल्याने पवना, इंद्रायणी नदी सुधार प्रकल्पांना गती देण्याची नितांत आवश्यकता, याबाबत शासनाने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

- (२) श्री. प्रताप सरनाईक, वि. स. स. तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे मुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"मिरा-भाईंदर शहर विकास आराखड्याची मुदत सन २०१७ मध्ये संपुष्टात आल्यानंतर महानगरपालिकेच्या नगररचना विभागामार्फत मिरा-भाईंदर शहराचा नवीन विकास आराखडा नुकताच प्रसिध्द करण्यात येणे, परंतु, मिरा-भाईंदर शहरातील वाढती लोकसंख्या व वाढत्या मागणीनुसार नागरिकांना सोयी सुविधा देण्याकरिता विकास आराखड्यात काही बदल करणे गरजेचे असल्याचे आयुक्तांना लोकप्रतिनिधींसह नागरीकांकडून सुचविण्यात येणे, आयुक्तांना व महानगरपालिका प्रशासनाला विश्वासात न घेता नगररचना विभागाने विकास आराखडा प्रकाशित करणे, नविन विकास आराखड्यात मिरा-भाईंदर महानगरपालिका क्षेत्रात एम.एम.आर.डी.ए.च्या नियोजनाखाली ६ गावे असून त्या ६ गावांचा स्वतंत्र विकास आराखडा असणे, ६ गावांचा विकास आराखडा रद्द करून ही गावे महानगरपालिकेत समाविष्ट करणे गरजेचे असणे, तसेच एम.एम.आर.डी.ए.च्या रेंटल हौसिंग योजनेची घरे महानगरपालिकेला कायमस्वरूपी देण्याबाबत मुख्यमंत्र्यांनी आदेश देऊन देखील अद्यापपर्यंत ही घरे महापालिकेच्या ताब्यात आलेली नसणे, तसेच दहिसर-भाईंदर लिंक रस्त्याचे काम लवकर सुरू होणे आवश्यक

असल्यामुळे भूसंपादनाची प्रक्रिया सुरु करण्यासाठी प्रस्तावित लिंक रोड मधील जमिनी ताब्यात घेण्यासाठी नगरविकास विभागाने मंजूरी देऊन अधिसूचना काढणे गरजेचे असणे, नागरीकांसाठी महत्वाची असलेली सगळी आरक्षणे विकास आराखड्यात समाविष्ट करून आवश्यक त्याठिकाणी रस्ता रुंदीकरण या विषयांवर महानगरपालिकेच्या आयुक्तांच्या सुचनेनुसार आराखड्यात बदल व नव्याने आरक्षणे प्रस्तावित करून जनतेचे हित लक्षात घेऊन आरक्षणे विकास आराखड्यात समाविष्ट करण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाने केलेली कार्यवाही व उपाययोजना."

(३) सर्वश्री. सुनिल कांबळे, मोहनराव हंबडे, वि. स. स. तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे मुख्यमंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"मातंग समाज हा महाराष्ट्रासह संपुर्ण देशात वास्तव्यास असणे, या समाजातील बहुतांशी नागरिक भूमीहीन असून, मोलमजुरी करून आपले जीवन जगत असणे, उच्च शिक्षणापासून हा समाज वंचित असणे, तसेच शासकीय सेवेत देखील या समाजातील युवकांची संख्या अत्यंत अल्प असणे, शासनाने त्यांच्या मागण्या व प्रश्न सोडवून त्यांना समाजाच्या प्रवाहात आणण्याची आवश्यकता, मातंग समाजास अ, ब, क, ड अनुसार वर्गवारी करून स्वतंत्र आरक्षण त्वरित लागू करण्याची आवश्यकता, क्रांतिवीर वस्ताद लहुजी साळवे आयोगाच्या ८९ शिफारशीची अंमलबजावणी करणे या शिफारशीपैकी ज्या शिफारशी मंजूर आहेत त्या मंजूर असलेल्या शिफारशीनुसार शासनाने प्रत्येक विभागाला मातंग समाजासाठी ज्या सवलती जाहीर केलेल्या आहेत त्या सवलती समाज बांधवांपर्यंत न पोहोचणे, त्यामुळे त्या विभागामधील सवलती पासून मातंग समाजातील समाज बांधव वंचित राहणे, गंजपेठ पुणे येथील लहुजी वस्ताद यांच्या क्रांती शाळेस लहुजी वस्ताद साळवे यांचे राष्ट्रीय स्मारक म्हणून घोषित करण्याची आवश्यकता, लहुजी वस्ताद साळवे अभ्यास आयोग त्वरित कार्यान्वित करून त्यांचे नाव राष्ट्रपुरुषांच्या यादीत समाविष्ट करण्याची आवश्यकता, साहित्यरत्न अण्णाभाऊ साठे महामंडळातर्फे थेट कर्ज प्रकरण त्वरित सुरु करणे आणि अण्णाभाऊ साठे महामंडळाचे थकीत कर्ज माफ करण्याची आवश्यकता, मातंग समाजाच्या या सर्व मागण्यांवर शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(४) श्री. अशोक चव्हाण, वि. स. स. तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे महसूल मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"मौजे अस्दुल्लाबाद, ता.जि.नांदेड येथील हैद्राबाद इनाम रोख अनुदान कायदा १९५४ अन्वये इनाम देण्यात आलेल्या जमिनीवर वसाहत/नागरी वस्ती वसल्याचे निदर्शनास येणे, सदरची वस्ती गत ४० वर्षांपासून असल्याचे स्पष्ट होणे, दरम्यानच्या काळात सदर जमिनी नागरी क्षेत्रात आल्यामुळे जमीनीचे ७/१२ बंद होऊन नगर रचना विभागाने भुमापन क्रमांक दिलेले असणे, सदर जमिनी नविन अविभाज्य शर्तीवर धारण करण्यात आल्या असणे, या जमिनीच्या हस्तांतरण व त्यावरील बांधकामांच्या दुरुस्तीसाठी बंधने असणे, जमीनीच्या वापराच्या नियमानुकुलनासाठी आकारण्यात येणाऱ्या दंड व अन्य रकमांबाबत समानता नसणे, सध्याची आकारणी अन्यायकारक असल्यामुळे धोरणात्मक निर्णयासाठी आवश्यक आकडेवारी व वित्तीय तपशिलासह मंत्रिमंडळापुढे प्रस्ताव सादर

करण्याची आवश्यकता असणे, मात्र महसूल मंत्री यांनी स्पष्ट सूचना देवूनही महसूल विभागाने अद्याप कोणतीही कार्यवाही न करणे, परिणामतः दिनांक १५ मार्च, २०२३ रोजी विधान भवन, मुंबई येथील महसूल मंत्री यांच्या अध्यक्षतेखालील बैठकीत निर्णय होऊनही पुढील कोणतीही कार्यवाही न होणे परिणामी स्थानिक नागरीकांमध्ये पसरलेला तीव्र असंतोष व नाराजी, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(५) श्री. दत्तात्रय भरणे, वि. स. स. तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे महसूल मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"इंदापूर (जि. पुणे) येथील तसेच राज्यात पुणे, अहमदनगर, सोलापूर, नाशिक, कोल्हापूर, सातारा व औरंगाबाद या सात जिल्ह्यांमध्ये शेती महामंडळाच्या एकूण १४ मळ्यावर हजारो कामगारांपैकी ८०% कामगार अनुसूचित जाती/जमाती, मागासवर्गीय, इतर मागासवर्गीय प्रवर्गातील असणे, या कामगारांच्या राहत्या घरांची पडझड झाल्याने संसार उघड्यावर आले असणे, शासनाच्या माध्यमातून घरकुल योजनेतून घरेही मंजूर झाली असूनही जागेअभावी वंचित राहावे लागत असणे, निवृत्त व रोजंदार कामगार, कामावर असलेले व मयत कामगारांचे वारसदार यांना राहण्यासाठी महामंडळाकडे शिल्लक असलेल्या जमिनीपैकी दोन गुंठे जागा देऊन पंतप्रधान घरकुल योजनेच्या माध्यमातून घर बांधून मिळणेची मागणी सदर कामगारांच्या प्रश्नावर तत्कालीन शासनाने दिनांक ५ मे, १९९८ रोजी ना. रामराजे निंबाळकर समिती नेमलेली असणे, या समितीने कामगारांना जमिन व घर देण्यासाठी सकारात्मक शिफारशी केलेल्या असणे, समितीच्या शिफारशी स्वीकारण्याची मागणी, शेती महामंडळाच्या कामगारांना सध्या ५ व्या वेतन आयोगानुसार वेतन दिले जाते, ६ वेतन आयोग लागू करण्याची महसूल विभागाकडे प्रलंबित असलेली मागणी मंजूर करण्याची आवश्यकता, कामगारांचा थकीत असणारा ४ था व ५ व्या वेतन आयोगाच्या वेतनाची फरक देण्याची मागणी, शेती महामंडळाकडे असणाऱ्या रिक्त जागांवर शेती महामंडळाच्या स्टॅपींग पॅटर्नप्रमाणे जागा भरण्याची मागणी, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(६) सर्वश्री. रईस शेख, अबू आजमी, वि. स. स. तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे वस्त्रोद्योग मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"सध्या देशातील अंदाजे २४ लाख यंत्रमागापैकी ५०% म्हणजे अंदाजे १२ लाख साधे यंत्रमाग राज्यामध्ये असणे, या उद्योगामुळे शेती पाठोपाठ प्रचंड मोठा रोजगार उपलब्ध होत असणे, तसेच वस्त्रोद्योगातील सर्वाधिक महसूल यंत्रमाग क्षेत्रातून मिळत असणे, या क्षेत्राकडे राज्य सरकारचे पूर्णपणे दुर्लक्ष होणे, दिनांक २ जून, २०२३ रोजी जाहीर झालेल्या सन २०२३ ते २०२८ या पंचवर्षिक वस्त्रोद्योग धोरणामध्ये राज्यातील सध्याची यंत्र मागक्षेत्राची दखलही न घेणे, माहे जून, २०२३ च्या अखेरीस वस्त्रोद्योग मंत्री यांनी वस्त्रोद्योग धोरणातील दुरुस्त्यासाठी राज्यातील सर्व संघटनांच्या सूचना घेऊनही आजअखेर आलेल्या सूचनांचा कोणताही विचार न होणे, तसेच धोरणात कोणतीही दुरुस्ती न करणे, राज्यातील २७ हॉर्स पॉवरचे वरील यंत्रमाग धारकांना ७५ पैसे प्रति युनिट अतिरिक्त वीजदर सवलत देण्याची घोषणा तत्कालिन उपमुख्यमंत्री यांनी माहे मार्च, २०२१ मध्ये सभागृहात केली

असतानाही अद्यापही अंमलबजावणी न होणे, २७ हॉर्स पॉवरचे खालील यंत्रमागधारकांना १ रुपया प्रति युनिट अतिरिक्त वीजदर सवलत देण्याच्या राज्य सरकारच्या घोषणेची अद्यापपर्यंत अंमलबजावणी न होणे, विदर्भ आणि मराठवाड्यात विद्युत शुल्क माफ असणे, एकाच राज्यातील यंत्रमागधारकांमध्ये दोन वेगवेगळे दर आणि उद्योगाला घातक अशी स्पर्धा निर्माण होणे, यंत्रमाग धारकांसाठी जाहीर केलेल्या स्थिर कर्जावरील ५% व्याजदर सवलतीचा लाभ न मिळणे, सूताची साठेबाजी, गैरव्यवहार, सतत बदलते सूतदर, व्यापारी वर्गातून वेळोवेळी जाहीर होणारी दिवाळखोरी, इत्यादी सर्व कारणांमुळे यंत्रमाग व्यवसाय मागील काही वर्षांमध्ये संकटात येणे, या सर्व बाबींमुळे आर्थिक संकटात सापडलेल्या यंत्रमागक्षेत्राला स्थैर्य देण्यासाठी वस्त्रोद्योग धोरणामध्ये राज्य सरकारने करावयाच्या उपायोजना, या क्षेत्रातील रोजगार निर्मिती क्षमता विचारात घेऊन या क्षेत्राच्या विकासासाठी कायमस्वरूपी उपाययोजना आणि स्थिर धोरण निश्चित करण्यासाठी याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(७) सर्वश्री. रणधीर सावरकर, रवि राणा, प्रकाश भारसाकळे, वि. स. स. तातडीच्या व सार्वजनिक महत्त्वाच्या बाबीकडे आदिवासी विकास मंत्र्यांचे लक्ष वेधतील :-

"अमरावती विभागातील कोळी महादेव आदिवासींकडून अनुसूचित जमातीचे प्रमाण पत्र वितरीत करण्याच्या मागणीची शासनाकडून अनेक वर्षांपासून दखल न घेतल्याने कोळी महादेव आदिवासी बांधवांवर अन्याय होणे, कोळी महादेव जातीच्या लोकांना सक्षम महसुली अधिकाऱ्यांकडून जातीचे प्रमाणपत्र वितरीत करतांना, आदिवासी विकास विभागाचे अस्तित्वातील प्रचलित नियमांचे पालन न करणे, आदिवासी विकास विभाग शासन निर्णय दिनांक ३० जून, २००४ अन्वये शासनाकडून विदर्भ प्रांतातील (पूर्वीचा बेरार प्रांत) कोळी महादेव जमातीची गावे आदिवासी गावे म्हणून घोषित केलेली असणे, घोषित गावातील कोळी महादेव जातीच्या लोकांना अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र वितरित न करणे, महाराष्ट्र अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र (देण्याचे व त्याच्या पडताळणीचे विनियमन) नियम २००३ मधील नियम ३ (४) मधील तरतुदी महसूल अधिकाऱ्यांनी विचारात घेऊन अनुसूचित जमातीच्या लाभार्थ्यांना सन १९५० पूर्वीच्या उपलब्ध नसलेल्या पुराव्याची मागणी करून टाळाटाळ करू नये असे आदिवासी विकास विभाग निर्णय दिनांक २४ जानेवारी, २०२० अन्वये आदेश असणे, उप विभागीय अधिकारी यांनी पुराव्याची मागणी करणे, विदर्भ कोळी महादेव या जमातीचा अनुसूचित जमात असल्याच्या निजामकालीन, ब्रिटीशकालीन प्राचीन दस्तऐवज, नोंदी असणे, सदर कोळी महादेव जमातीचे विद्यार्थी, विकास योजनाचे लाभार्थी हे घटनादत्त अधिकारापासून वंचित होत असल्याने त्यांना अनुसूचित जमातीचे प्रमाणपत्र तातडीने वितरित करण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

(सकाळी ११.०० वाजता)

एक : प्रश्नोत्तरे.

(अ) तारांकित प्रश्न.

(ब) तारांकित प्रश्नाबाबतची अधिक माहिती सभागृहाच्या पटलावर ठेवणे.

ग्रामविकास व पंचायत : "हुपरी (ता. हातकणंगले, जि. कोल्हापूर) येथील ग्रामपंचायतीमध्ये झालेला गैरव्यवहार "या विषयावरील डॉ. सुजित मिणचेकर, वि.स.स. यांचा तारांकित प्रश्न क्रमांक ६६६६३ ला दिनांक ९ डिसेंबर, २०१६ रोजी अनुपूरक प्रश्नोत्तराच्या वेळी दिलेल्या आश्वासनानुसार अधिक माहिती सभागृहाच्या पटलावर ठेवतील.

दोन : शोक प्रस्ताव -

श्री, विठ्ठलराव कोंडाजी शिंदे, माजी वि.स.स. यांच्या दुःखद निधनाबद्दल शोक प्रस्ताव.

तीन : कागदपत्रे सभागृहाच्या पटलावर ठेवणे -

(१) पशुसंवर्धन आणि : महाराष्ट्र राज्य सहकारी दूध महासंघ मर्यादित दुग्धव्यवसाय विकास मंत्री मुंबई (महानंद दुग्धशाळा) यांचा सन २०२२-२०२३ या वर्षाचा वैधानिक लेखा परिक्षण अहवाल सभागृहासमोर ठेवतील.

(२) वने मंत्री : महाराष्ट्र वन विकास महामंडळ मर्यादित यांचा सन २०२०-२०२१ व सन २०२१-२०२२ या वर्षांचे अनुक्रमे अठेचाळीसावा व एकोणपन्नासावा वार्षिक अहवाल सभागृहासमोर ठेवतील.

(३) उच्च व तंत्र शिक्षण : (क) सावित्रीबाई फुले पुणे विद्यापीठ, पुणे यांचे सन २०२२-२०२३ या वर्षाचे वार्षिक लेखे सभागृहासमोर ठेवतील.

- (ख) पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर यांचे सन २०२२-२०२३ या वर्षाचे वार्षिक लेखे सभागृहासमोर ठेवतील.
- (ग) कवयित्री बहिणाबाई चौधरी उत्तर महाराष्ट्र विद्यापीठ, जळगाव यांचे सन २०२२-२०२३ या वर्षाचे वार्षिक लेखे सभागृहासमोर ठेवतील.
- (घ) संत गाडगे बाबा अमरावती विद्यापीठ, अमरावती यांचे सन २०२२-२०२३ या वर्षाचे वार्षिक लेखे सभागृहासमोर ठेवतील.
- (ङ) स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ, नांदेड यांचे सन २०२२-२०२३ या वर्षाचे वार्षिक लेखे सभागृहासमोर ठेवतील.
- (च) कविकुलगुरु कालिदास संस्कृत विश्वविद्यालय, रामटेक यांचे सन २०२२-२०२३ या वर्षाचे वार्षिक लेखे सभागृहासमोर ठेवतील.
- (छ) महाराष्ट्र राष्ट्रीय विधि विद्यापीठ, औरंगाबाद यांचा सन २०२१-२०२२ चा वार्षिक अहवाल सभागृहासमोर ठेवतील.
- (ज) पुण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर सोलापूर विद्यापीठ, सोलापूर यांचा सन २०२१-२०२२ या वर्षाचा अठरावा वार्षिक अहवाल सभागृहासमोर ठेवतील.

(४) उद्योग मंत्री

विदर्भ विकास महामंडळ मर्यादित, नागपूर यांचा सन २०२२-२०२३ या वर्षाचा बावन्नावा वार्षिक अहवाल सभागृहासमोर ठेवतील.

चार : स्थगन प्रस्तावाच्या सूचना — (असल्यास) (म.वि.स. नियम ९७ अन्वये)

पाच : शासकीय विधेयके :

विचार, खंडशः विचार व संमत करणे :-

(१) (क) सन २०२३ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५० — महाराष्ट्र गोजातीय प्रजनन (विनियमन) विधेयक, २०२३

(ख) विधेयक संयुक्त समितीकडे पाठविण्याबाबत सर्वश्री अस्लम शेख, सुभाष धोटे, विकास ठाकरे, सुनील केदार, अमीन पटेल, संजय जगताप व श्री.नाना पटोले, वि.स.स. यांचा प्रस्ताव :-

"सन २०२३ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५० — महाराष्ट्र गोजातीय प्रजनन (विनियमन) विधेयक, २०२३ विधानपरिषदेची सहमती घेऊन दोन्ही सभागृहांच्या ४३ सदस्यांच्या संयुक्त समितीकडे त्यावरील प्रतिलिखित सहा महिन्यांच्या आत सादर करण्याचा अनुदेश देऊन विचारार्थ पाठविण्यात यावे."

(ग) विधेयक संयुक्त समितीकडे पाठविण्याबाबत श्री.मोहनराव हंबर्डे, वि.स.स. यांचा प्रस्ताव :-

"सन २०२३ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५० — महाराष्ट्र गोजातीय प्रजनन (विनियमन) विधेयक, २०२३ विधानपरिषदेची सहमती घेऊन दोन्ही सभागृहांच्या ४१ सदस्यांच्या संयुक्त समितीकडे त्यावरील प्रतिलिखित सहा महिन्यांच्या आत सादर करण्याचा अनुदेश देऊन विचारार्थ पाठविण्यात यावे."

(घ) विधेयक संयुक्त समितीकडे पाठविण्याबाबत सर्वश्री भास्कर जाधव व रविंद्र वायकर, वि.स.स. यांचा प्रस्ताव :-

"सन २०२३ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५० — महाराष्ट्र गोजातीय प्रजनन (विनियमन) विधेयक, २०२३ विधानपरिषदेची सहमती घेऊन दोन्ही सभागृहांच्या २० सदस्यांच्या संयुक्त समितीकडे त्यावरील प्रतिलिखित सहा महिन्यांच्या आत सादर करण्याचा अनुदेश देऊन विचारार्थ पाठविण्यात यावे."

(२) (क) सन २०२३ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५२ – महाराष्ट्र शेतजमीन (जमीनधारणेची कमाल मर्यादा) (सुधारणा) विधेयक, २०२३

(ख) विधेयक संयुक्त समितीकडे पाठविण्याबाबत श्री.मोहनराव हंबर्डे, वि.स.स. यांचा प्रस्ताव :-

"सन २०२३ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५२ – महाराष्ट्र शेतजमीन (जमीनधारणेची कमाल मर्यादा) (सुधारणा) विधेयक, २०२३ विधानपरिषदेची सहमती घेऊन दोन्ही सभागृहांच्या ४१ सदस्यांच्या संयुक्त समितीकडे त्यावरील प्रतिवृत्त सहा महिन्यांच्या आत सादर करण्याचा अनुदेश देऊन विचारार्थ पाठविण्यात यावे."

(ग) विधेयक संयुक्त समितीकडे पाठविण्याबाबत श्री.रविंद्र वायकर, वि.स.स. यांचा प्रस्ताव :-

"सन २०२३ चे विधानसभा विधेयक क्रमांक ५२ – महाराष्ट्र शेतजमीन (जमीनधारणेची कमाल मर्यादा) (सुधारणा) विधेयक, २०२३ विधानपरिषदेची सहमती घेऊन दोन्ही सभागृहांच्या २० सदस्यांच्या संयुक्त समितीकडे त्यावरील प्रतिवृत्त सहा महिन्यांच्या आत सादर करण्याचा अनुदेश देऊन विचारार्थ पाठविण्यात यावे."

(मंगळवार, दिनांक १२ डिसेंबर, २०२३ रोजीच्या दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेला म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव)

सहा : अॅड. आशिष शेलार, श्री. भरतशेट गोगावले, डॉ. राजेंद्र शिंगणे, सर्वश्री शिवेंद्रसिंह भोसले, प्रताप सरनाईक, अॅड. माणिकराव कोकाटे, अॅड. राहुल कुल, सर्वश्री संजय शिरसाट, किशोर पाटील, अतुल बेनके, नितेश राणे, डॉ. संजय रायमूलकर, सर्वश्री सुनिल शेळके, रणधीर सावरकर, प्रकाश आंबिटकर, चेतन तुपे, बबनराव लोणीकर, अॅड. शहाजीबापू पाटील, सर्वश्री प्रकाश सोळंके, संतोष दानवे, सौ. यामिनी यशवंत जाधव, सर्वश्री बाळासाहेब आजबे, सुभाष देशमुख, संजय गायकवाड, यशवंत माने, डॉ. राहुल आहेर, सर्वश्री रमेश बोरनारे, दिपक चव्हाण, राणाजगजितसिंह

पाटील, सुहास कांदे, दौलत दरोडा, संभाजी निलंगेकर-पाटील, महेश शिंदे, श्रीमती सरोज अहिरे, सर्वश्री, हरिभाऊ बागडे, चंद्रकांत पाटील, बाबासाहेब पाटील, बच्चू कडू, जयकुमार गोरे, दिलीप लांडे, भिमराव तापकीर, योगेश कदम, डॉ. भारती लव्हेकर, सर्वश्रीमती मोनिका राजळे, श्वेता महाले, श्री. राजेश पवार, अॅड. आकाश फुंडकर, सर्वश्री महेश लांडगे, अमित साटम, सिध्दार्थ शिरोळे, राम कदम, मंगेश चव्हाण, अभिमन्यू पवार, सुनिल राणे, अॅड. लक्ष्मण पवार, सौ. सीमा हिरे, सर्वश्री राम सातपुते, जयकुमार रावल, डॉ. संजय कुटे, सर्वश्रीमती मनिषा चौधरी, देवयानी फरांदे, सर्वश्री समाधान अवताडे, कालीदास कोळंबकर, अॅड. राहूल ठिकले, श्रीमती मेघना साकोरे-बोर्डीकर, सर्वश्री नारायण कुचे, मकरंद पाटील, वि.स.स. यांचा म.वि.स. नियम २९३ अन्वये प्रस्ताव : (चर्चा पुढे सुरु व मंत्र्यांचे उत्तर)

" राज्यात गत तीन महिने मराठा समाजाला आरक्षण देण्याचा मुद्दा आंदोलने, मोर्चे, अन्न सत्याग्रह इत्यादी माध्यमातून ऐरणीवर आला असणे, काही समाजकंटकांकडून आरक्षण मिळण्याकरिता जाळपोळ, दंगल इत्यादी माध्यमांचा वापर झाल्याचे निदर्शनास येणे, त्यापैकी काही गट मराठा समाजाचा ओबीसीत समावेश न करता स्वतंत्र आरक्षण देण्याची मागणी करीत असणे, तर काही गट मराठा समाजाला कुणबी ओबीसींचे दाखले द्यावेत म्हणून आग्रही असणे, यासोबतच राज्यातील ओबीसी जनमोर्चा, धनगर, विमुक्त जाती भटक्या जमाती, विशेष मागासप्रवर्ग, बंजारा, मुस्लिम इत्यादी समाजही आरक्षणाच्या मागणीसाठी पुढे आल्याची बाब निदर्शनास येणे, कोळी व महादेव कोळी समाजाला अनुसूचित जमातीत आरक्षणाचा लाभ मिळण्याबाबत व तसे दाखले देण्याबाबत होत असलेली मागणी, महायुती शासनाच्या काळात मराठा समाजाला देण्यात आलेले आरक्षण परत मिळावे ही मराठा समाजाची अपेक्षा असणे, यासाठी क्युरेटिव्ह याचिकाही दाखल करण्यात आली असणे, न्यायमूर्ती भोसले समितीने सुचविलेल्या उपाययोजना हाती घेण्यात आल्या असणे, मराठा आरक्षण प्रश्नी सरकारला मार्गदर्शन करण्यासाठी उच्च न्यायालयाचे निवृत्त न्यायमूर्ती श्री. शिंदे यांच्या अध्यक्षतेखाली तीन निवृत्त न्यायमूर्तीची समिती शासनाने गठीत केलेली असणे, इतर मागास समाजाच्या आरक्षणाला धक्का न लावता मराठा समाजाला आरक्षण देण्याची शासनाची भूमिका असणे, केंद्र शासनाच्या विश्वकर्मा योजनेची सांगड घालत राज्यात त्याची प्रभावी अंमलबजावणी करून बारा बलुतेदारांना लाभ मिळवून देण्याचे शासनाचे धोरण असणे, राज्यातील बारा जातींचा ओबीसी म्हणून महाराष्ट्राच्या सुचित समावेश असणे, त्याच धर्तीवर केंद्राच्या सुचित समावेश करण्यासाठी तसा प्रस्ताव राज्य शासनाकडून केंद्राकडे पाठविण्यात आला असणे, मराठा समाजाचा इम्पेरिकल डेटा गोळा करण्याचे काम युध्द पातळीवर सुरु असणे, निजामकालीन कुणबी समाजाच्या नोंदी तपासण्याचे काम युध्दपातळीवर सुरु असणे, सारथी, बार्ती, मौलाना आझाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळ व महाज्योतीप्रमाणे इतर मागासवर्गांच्या ओबीसी महामंडळाला समान निधी देण्याचे

आदेश अर्थ मंत्रालयाकडून काढण्यात येणे, बंजारा तांडे रस्त्यांना जोडण्यासाठी संत सेवालाल महाराज जोड रस्ते योजना, धनगर वस्त्या रस्त्यांना जोडण्यासाठी यशवंतराव होळकर जोड रस्ते योजना व इतर मागासवर्ग विमुक्त जाती 'अ' भटक्या जमाती 'ब', 'ड' व विशेष मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांना इंग्रजी माध्यमाच्या निवासी शाळांमध्ये शिक्षण देण्याची योजना राज्य शासनाकडून लागू करण्यात आली असणे, आरक्षण आंदोलनाकडे राजकीय चष्यातून न बघता सर्वच राजकीय पक्षांनी चर्चाविमर्शाच्या माध्यमातून आरक्षण प्रश्नी तोडगा काढण्याची आवश्यकता, अन्य आरक्षणाला हात न लावता मराठा समाजाला न्यायालयात टिकणारे आणि कायद्याच्या चौकटीत बसणारे आरक्षण देण्यासाठी शासन कटिबद्ध असणे, याबाबत करावयाची कार्यवाही व शासनाची भूमिका."

सात : अल्पकालीन चर्चा (म.वि.स. नियम १०१ अन्वये) :-

(मंगळवार, दिनांक १२ डिसेंबर, २०२३ रोजी दिवसाच्या कामकाजाच्या क्रमात दर्शविण्यात आलेल्या म.वि.स. नियम १०१ अन्वये अल्पकालीन चर्चेच्या सूचना) (चर्चा पुढे सुरु व मंत्र्यांचे उत्तर)

(१) सर्वश्री. विजय वडेट्टीवार, बाळासाहेब थोरात, सुनिल केदार, वि.स.स. पुढील सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीवर चर्चा उपस्थित करतील :-

"राज्यातील शेतकऱ्यांवर यावर्षी एकामागून एक संकटे येणे, सुरुवातीला अतिवृष्टी, नंतर दुष्काळ आणि गारपिटीसह आलेल्या अवकाळी पावसाने शेतकरी पूर्णतः उद्ध्वस्त होणे, ७५% पेक्षा अधिक भागात भीषण दुष्काळी परिस्थिती असताना दुष्काळ जाहीर करण्यात शासनाकडून अक्षम्य विलंब होणे, आतापर्यंत १०२१ महसूली मंडळामध्ये दुष्काळ सदृश्य परिस्थिती घोषित केली तरी अद्याप अनेक दुष्काळी तालुक्यांचा समावेश झालेला नसणे, विमा कंपन्यांच्या दबावापोटी व त्यांना आर्थिक लाभ करून दिल्याची भावना शेतकऱ्यांमध्ये निर्माण होणे, जाहिराती, "शासन आपल्या दारी" सारखे कार्यक्रम, ठेकेदारांची गौणखनिज रॉयल्टी माफी, बियरवरील उत्पादन शुल्क माफी यासाठी तत्परतेने निर्णय घेणारे सरकार सरसकट दुष्काळ जाहीर करण्यात हात आखडता घेत असणे, अतिवृष्टी व दुष्काळाच्या प्रस्तावांबाबत केंद्राची कोणतीही हालचाल दिसत नसल्यामुळे केंद्राकडून शेतकऱ्यांना भरीव मदत मिळण्याची आशा नसणे, त्यामुळे कितीही आर्थिक भार पडला व कर्ज झाले तरी शेतकऱ्यांना मदतीचा हात देण्यासाठी राज्य शासनाने सरसकट दुष्काळ जाहीर करून राज्याच्या तिजोरीतून मदत करण्याची होत असलेली मागणी, तथापि, शासनाची इच्छाशक्ती नसणे, दुष्काळी उपाययोजना, शेतकऱ्यांना तातडीची मदत, तसेच नैसर्गिक आपत्तीबरोबरच केंद्र व राज्य सरकारने अनेक समस्या शेतकऱ्यांसमोर उभ्या केल्या असणे, दीड वर्षात सर्वाधिक शेतकऱ्यांवर आत्महत्या करण्याची वेळ येणे, शेतकरी कर्जाच्या बोजाखाली असून उत्पन्नच

नसल्यामुळे चालू हंगामापर्यंतच्या संपूर्ण कर्जाची माफी करून शेतकऱ्यांचा सात-बारा कोरा करण्याची नितांत आवश्यकता, नोव्हेंबर महिन्याच्या शेवटच्या आठवड्यात गारपिटीसह पडलेल्या अवकाळी पावसामुळे २२ जिल्ह्यांतील सुमारे साडेचार लाख हेक्टर पेक्षा अधिक पिकांचे नुकसान होणे, अद्यापही या पंचनाम्यांचे काम पूर्ण झालेले नसणे, अवकाळी पावसामुळे मागील हंगामात काढून ठेवलेल्या पिकांचीही नासधूस झाली असून पंचनाम्यात याचाही समावेश करण्याची आवश्यकता, मिचौंग चक्रीवादळाच्या दुष्परिणामांमुळे राज्यातील पिकांचेही नुकसान होणे, अवकाळी पावसामुळे पिकांवर बुरशीजन्य व कीड रोगाची लागण होणे, याबाबतच्या उपाययोजना करण्याची आवश्यकता, राज्यातील बहुतांश विभागातील पाणीसाठ्याने निचांकी पातळी गाठलेली असणे, त्यामुळे भविष्यात पाणी टंचाईचा सामना करावा लागणे, अस्मानी व सुलतानी संकटात सापडलेल्या शेतकऱ्यांना तात्काळ सरसकट हेक्टरी ५० हजार रूपये, बागायती शेतकऱ्यांना हेक्टरी १ लाख रूपये आर्थिक मदत देण्याची, दावणीला चारा व शेतकऱ्यांचा सातबारा कोरा करण्याची आवश्यकता, या सर्व प्रकरणांकडे शासनाचे झालेले अक्षम्य दुर्लक्ष, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

- (२) श्री. रणधीर सावरकर, अॅड. आशिष जैस्वाल, सर्वश्री बबनराव शिंदे, नारायण कुचे, चिमणराव पाटील, प्रकाश सोळंके, प्रशांत बंब, ज्ञानराज चौगुले, डॉ. राजेंद्र शिंगणे, अॅड. आशिष शेलार, डॉ. संजय रायमूलकर, अॅड. माणिकराव कोकाटे, श्रीमती माधुरी मिसाळ, सर्वश्री रमेश बोरनारे, दिलीप मोहिते, हरिभाऊ बागडे, सुहास कांदे, बाबासाहेब पाटील, बबनराव लोणीकर, अॅड.शहाजीबापू पाटील, सर्वश्री बाळासाहेब आजबे, प्रकाश भारसाकळे, किशोर पाटील, राजू कारेमोरे, संभाजी निलंगेकर-पाटील, नरेंद्र भोंडेकर, मनोहर चंद्रिकापुरे, डॉ. विनय कोरे, सर्वश्री किशोर जोरगेवार, चंद्रकांत नवघरे, सुभाष देशमुख, चंद्रकांत पाटील, नितीन पवार, डॉ. संजय कुटे, सौ. मंजुळा गावित, सर्वश्री सुनिल शेळके, जयकुमार रावल, बच्चू कडू, निलेश लंके, राणाजगजितसिंह पाटील, अनिल बाबर, आशुतोष काळे, राजेंद्र पाटणी, प्रकाश आबिटकर, मदन येरावार, महेश शिंदे, प्रा.डॉ. अशोक उईके, सर्वश्री भरतशेट गोगावले, कृष्णा खोपडे, संतोष बांगर, काशिराम पावरा, श्रीमती लताबाई सोनावणे, सर्वश्री विकास कुंभारे, महेंद्र दळवी, गणपत गायकवाड, महेंद्र थोरवे, संजय सावकारे, संजय शिरसाट, जयकुमार गोरे, श्रीनिवास वनगा, अॅड. राहुल कुल, श्री. शांताराम मोरे, श्रीमती देवयानी फरांदे, सर्वश्री संजय गायकवाड, समीर मेघे, बालाजी कल्याणकर, डॉ. राहुल आहेर, सर्वश्री प्रशांत ठाकूर, नितेश राणे, डॉ. संदीप धुर्वे, सर्वश्रीमती सीमा हिरे, मोनिका राजळे, सर्वश्री हरिष पिंपळे, मोहन मते, विजय रहांगडाले, कृष्णा गजबे, समीर कुणावार, किर्तीकुमार भांगडीया, डॉ. देवराव होळी,

डॉ. पंकज भोयर, सर्वश्री संजिवरेड्डी बोदकुरवार, दादाराव केचे, अॅड. आकाश फुंडकर, डॉ. तुषार राठोड, सर्वश्री तानाजी मुटकुळे, संतोष दानवे, सर्वश्री भिमराव तापकीर, महेश लांडगे, अॅड. लक्ष्मण पवार, सर्वश्री धनंजय गाडगीळ, सुरेश भोळे, अॅड. राहूल ठिकले, सर्वश्रीमती मेघना साकोरे-बोर्डीकर, श्वेता महाले, नमिता मुंदडा, सर्वश्री राम सातपुते, राजेश पाडवी, मंगेश चव्हाण, प्रताप अडसड, टेकचंद सावरकर, नामदेव ससाणे, भिमराव केराम, राजेश पवार, दिलीप बोरसे, रविशेठ पाटील, सिध्दार्थ शिरोळे, सुनिल कांबळे, अभिमन्यू पवार, सचिन कल्याण-शेट्टी, समाधान आवताडे, श्रीमती अश्विनी जगताप, वि.स.स. पुढील सार्वजनिक महत्वाच्या बाबीवर चर्चा उपस्थित करतील :-

"राज्यात ज्या शेतकऱ्यांनी सन २०१९ नंतर शेतीचे नवीन खाते उघडले आहे त्या शेतकऱ्यांना पीएम किसान योजना व नमो शेतकरी महासन्मान निधी योजना या योजनांचा लाभ मिळत नसणे, राज्यात झालेल्या अवकाळी पावसामुळे रब्बी पेरण्यांची चिंता सतावत असताना काढणी झालेल्या खरीपांच्या पिकांना योग्य भाव मिळेल की नाही अशी चिंता शेतकऱ्यांना भेडसावत असणे, राज्यात कापूस, सोयाबीन, तूर, धान, कांदा, केळी, संत्रा या पिकांचे नासाडी झाली असणे, सोयाबीनचे दर हमी भावापेक्षा खाली गेल्याचे निदर्शनास येणे, केंद्र सरकारने कांद्याची किमान निर्यातमूल्य (एमईपी) थेट ८०० डॉलर प्रतिटन करण्याचा निर्णय घेतल्याने कांदा निर्यातीला खिळ बसल्याचे निदर्शनास येणे, राज्य शासनाने शेतकऱ्यांना २ ऐवजी ३ हेक्टरपर्यंत मदत केली असणे, एनडीआरएफ निकषाप्रमाणे केंद्र सरकारने ४० तालुके दुष्काळग्रस्त घोषित केले असून उर्वरित सर्व तालुक्यांची जबाबदारी राज्य शासनाने घेतली असणे, जे नुकसान झाले आहे त्यासह शेतकऱ्यांच्या यापुर्वीच्या देखील सर्व नुकसानीची भरपाई देण्यास सरकार कटीबंध असणे, पैनगंगा ते वैनगंगा जोडणी प्रकल्पास मान्यता देण्यात येणे, शासनाने केंद्राच्या निकषात न बसणाऱ्या १२०० मंडळांना दुष्काळसदृश जाहिर केले असणे, तसेच २० लाखांपेक्षा जास्त शेतकऱ्यांच्या खात्यात २५ टक्के अग्रीम राशी जमा करणे, राज्यात हळद उत्पादनात वाढ होत असल्याने हळद निर्यातीला प्रोत्साहन देण्याची आवश्यकता, आदर्श गाव योजनेत निवड झालेल्या गावांना दिल्या जाणाऱ्या निधीत हेक्टरी १० हजार रुपयांची वाढ होणे, लोकसहभाग आणि जलसंधारणाच्या कामातून राज्यात व देशात ओळख निर्माण करणाऱ्या आदर्श गाव राळेगणसिध्दी व हिवरे बाजार गावांच्या धर्तीवर राज्यातील अन्य गावांचा विकास व्हावा याकरिता शासनाने आदर्श गाव योजना प्रकल्प व संकल्प समिती गठीत करणे, दुष्काळी भागातील गावे, गावकऱ्यांचा एकोपा व लोकसहभाग अधिक असलेल्या गावात जलसंधारण ग्रामविकासाची कामे करताना सप्तसूत्रीनुसार अंमलबजावणी करण्याचे शासनाचे धोरण असणे, रब्बी हंगामासंबंधी फळ पिक विमा योजनेत सहभागाबाबत कार्यवाही सुरु असणे, केळी

पिकांचे नुकसान झालेल्या शेतकऱ्यांना पिक विमा योजनेतून शेतकरी विमा संरक्षण देण्यात येणे, पिक विमा योजनेत सहभागी होऊ इच्छिणाऱ्या शेतकऱ्यांकडून सातबारा उताऱ्यावर २०२३-२४ संबंधी केळी पिकांची नोंद नसल्यास स्वयंघोषणापत्रावर केळी लागवड केली आहे अशी घोषणा केल्यास त्याला पिक विमा योजनेत सहभागी करून घ्यावे म्हणून शासनाकडून बँकांना निदेश देणे, विदर्भातील कृषी क्षेत्राचा फायदा व्हावा याकरिता कृषी महाविद्यालयाच्या जागेवर शासनाकडून कृषी तज्ञ डॉ. पंजाबराव देशमुख यांच्या नावाने आंतरराष्ट्रीय कन्व्हेंशन सेंटर उभारण्याचा शासनाचा मानस असणे, अवकाळी पावसामुळे नुकसानग्रस्त झालेल्या शेतकऱ्यांना दिलासा देण्याची आवश्यकता, याबाबत शासनाने तातडीने करावयाची कार्यवाही व उपाययोजना."

विधान भवन,
नागपूर,
दिनांक : १२ डिसेंबर, २०२३

जितेंद्र भोळे,
सचिव (१) (कार्यभार),
महाराष्ट्र विधानसभा